

ПЛОВДИВ и СМИСЛОНОСЦИТЕ

9 ИСТОРИИ ЗА ПРИНАДЛЕЖНОСТ

Емилия АРАБАДЖИЕВА

Веселина БОЖИЛОВА

Младен ВЛАШКИ

Димитър ВОДЕНИЧАРОВ

Йорган КОСТУРКОВ

Никола ЛАУТЛИЕВ

Инна ПЕЛЕВА

Клео ПРОТОХРИСТОВА

Александър СЕКУЛОВ

ЕВРОПЕЙСКА
НОЩ НА УЧЕНИТЕ

Издателство
РАКУРСИ

ПЛОВДИВ *и* СМИСЛОНОСЦИТЕ

9 ИСТОРИИ ЗА ПРИНАДЛЕЖНОСТ

Емилия АРАБАДЖИЕВА
Веселина БОЖИЛОВА
Младен ВЛАШКИ
Димитър ВОДЕНИЧАРОВ
Йордан КОСТУРКОВ
Никола ЛАУТЛИЕВ
Инна ПЕЛЕВА
Клео ПРОТОХРИСТОВА
Александър СЕКУЛОВ

Издателство РАКУРСИ, 2021

**Тази книга се издава във връзка с ЕВРОПЕЙСКАТА НОЩ
НА УЧЕНИТЕ 2021, която се осъществява с финансовата подкрепа
на проект K-TRIO 5 „Учените в триъгълника на знания“,
GA – 101036078 – K-TRIO 5 – H2020-MSCA-NIGHT-2020bis, финансиран
от Европейския съюз по дейностите „Мария Склодовска Кюри“**

Редакционна колегия:

Петя Бъркалова – съставител и редактор
Ваня Драганова – интервюта
Весела Казашка – координатор на проекта

- © Петя Бъркалова – съставител и редактор, 2021
- © Александър Гьошев – художник на корицата
- © Издател: „РАКУРСИ“ ООД, 2021

АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив
ISBN 978-954-2963-94-3 (мека подвързия)
ISBN 978-954-2963-95-0 (pdf)

СЪДЪРЖАНИЕ

<i>Доц. д.ф.н. Петя Бъркалова</i> Предговор.....	5
<i>Емилия Арабаджиева</i> Рисуването винаги е било с мен, то е занимание, към което човек прибягва, когато иска да е насаме със себе си	8
<i>Веселина Божилова</i> Щом усетех, че някой се опитва да ми се налага и аз трябва да правя компромиси, просто се махах.....	12
<i>Доц. д-р Младен Влашки</i> Така и не станах теоретик, а литературен историк, което е малко детективска работа	17
<i>Доц. д-р Димитър Воденичаров</i> Когато става дума за рисуване, художникът винаги е в социална изолация.....	21
<i>Доц. Йор дан Костурков</i> Последният ми творчески период ще бъде писането на романи – отлагах това цял живот, но сега ще му се посветя	24
<i>Доц. д-р Никола Лаутлиев</i> Фотографията бе любителско занимание и никога не съм мислил, че ще промени кариерата ми генерално след десетилетия	27
<i>Проф. д.ф.н. Инна Пелева</i> Биткаджийството е част от заниманията с литература	30
<i>Проф. д.ф.н. Клео Протохристова</i> Първата ми среща с литературата е била предписмена и предпазена.....	33
<i>Александър Секулов:</i> Опитах се да оставя изкуството, но то не ме остави и се върнах	37

Предговор

Уважаеми читатели,

За пети път в Нощта на учените ви поднасяме книга с интервюта. През годините журналистката Ваня Драганова успя да се срещне с петдесет ярки индивидуалности, всички до един хора с високи постижения, които общо можем да назовем „хора на напредъка“. В „Хора на науката. Университетът като убежище на мисълта“ (2015) ви срещнахме с някои от ректорите на пловдивските висши училища, както и с декани на факултети, които откриват себе си чрез света на науката и проправят нови трасета за нея в академичните институции. Чрез книгата-близък „Хора на изкуството. Многоликите превъплъщения на таланта“ (2018) разговаряхме с певци, композитори, диригенти, художници, танцьори, реставратори, а на следващата година в „Хора на изкуството. Новото поколение и духовният свят на човека“ (2019) ви запознахме с млади пловдивски преподаватели по изкуствата. Още тогава за нас стана ясно, че все повече гласове се надигат в едно не само „съсловно“ признание – че жадуваме за истински и смислени неща, че сме уморени от заобикалящата ни посредственост, агресия, лудост и мизерия на духа. После дойде пандемията. В условията на рестрикциите успяхме да издадем скъпата колекция с интервюта „Будителите на 21. век. Учителите като повелители на промяната“ (2020), където звучат гласовете на десет млади учители с докторска степен, останали в училището по призвание. Разбрахме как учителят превръща знанието в стратегически защитен инструмент – понякога на фона на истински човешки и обществен разпад, на дълбок колективен сън, на безчовечие и варварство.

Тазгодишното заглавие е „Пловдив и смисленостите. Девет истории за принадлежност“. Всички наши герои са носители на наградата „Пловдив“⁴¹: Емилия Арабаджиева (2021 г. – за цялостен принос), Весе-

1 „Престижната Награда „Пловдив“ е най-високото отличие, което се връчва на заслужили деятели на пловдивската култура. Началото е поставено през далечната 1969 година. Оттогава до днес, всяка година в навечерието на 24 май – Деня на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност, Кметът на Пловдив връчва престижното отличие

лина Божилова (2019 г. – награда за журналистика), доц. д-р Димитър Воденичаров (2017 г. – награда за изобразително изкуство), доц. д-р Младен Влашки (2009 г. – награда за предаването „Преге“ по Радио Пловдив), доц. Йордан Костурков (2008 г. – за литература), доц. д-р Никола Лаутлиев (2013 г. – награда за фотография и операторско майсторство), проф. д.ф.н. Инна Пелева (2018 г. – награда за литература и хуманитаристика), проф. д.ф.н. Клео Протохристова (2021 г. – награда за литература и хуманитаристика), Александър Секулов (2020 г. – награда за литература и хуманитаристика).²

Зададохме си въпроса дали преди още да бъде избрана за тях такава обществена чест, тя не е била избрана вътре в самите тях. Дали всеки от тях не е търсач и тръбач на смисъла, дали в любовта към попрището не е скрита самата привилегия на напредъка, до който стигаме. Смисленостите незабележимо някак пристъпват още и още напред, а уско-рението им се води сякаш от завета за времето, което „е в нас“, но и от жажда за напредък, който навярно също е в нас и ние сме в напредъка и той също не може да бъде спрял. Дали човекът има „вградена ин-струкция“ за усъвършенстване или случайностите обръщат посоките? Дали нашите предци не живеят в нас и чрез собствените ни движения на мисълта не подсказват от небето „по памет“ посоки към модерното? Ако „утре“ е още днес, имаме ли прочита на знаците – дали кълнят плевели или златни класове из духовните опитни полета на общество-то ни?

Питахме се ако всичко е в сърцето, не е ли то лесна мишена? Откъ-де кураж, откъде сила и упование в знанието, в „храма на разума“, в художеството, в „занаята“?

Виждаме в нашите герои сила и енергия за разгръщане – не само на своите индивидуални дарби и способности, но и за разгръщане на изцяло нови полета на „проникване“: все по-нататък в хуманитарното знание, все по-нататък в устройството на университета и академията (да не забравяме, че Робърт М. Пърсиг ни предупреди за опасностите

Награда „Пловдив“ на творци, творчески колективи, културни, образователни и други институции за конкретно произведение, събитие или факт с реален принос за развитие на културния живот на Пловдив, реализирани през предходната година“ (източник: <https://nagradaplovdiv.bg/za-nagradite> [17.09.2021]).

2 Тук посочваме годините на връчване на наградата „Пловдив“. Тъй като някои от участниците имат по няколко награди, оставили сме само последното отличие. Повече информация има във визитките на авторите.

пред „храма на разума“), все по-нататък в живота присъствие сред хората, в проглеждането и любопитството към Човека и света. Вероятно затова се множат техните нови и нови творби, както и новите им начинания в сферите на невидимото, което те превеждат на белия свят като видимо. Зад всичко това има „слово“ и неговите съставни части са безброй: знание, памет, интелект, сърце, вибрация, характер, дарба, талант, любопитство, вкус, чувство за мярка, кураж, енергия, топлина, провокация, усмивка... След отдръпване и втурване в света, след възвисяване и приземяване, след доверяване и съмнения, след редуващи се периоди на бъркотия и подредба ще ги видим замислени и загрижени, сякаш са проектантите на мостове, по които съвсем сами трябва да пренесат товара си.

Тази година Ваня Драганова се среща с нашите „смыслоносци“ като журналист и хуманист не за да зададе директни въпроси и не за да „анкетира“ участниците, а да ги остави да споделят своя разказ за принадлежност. Убедени сме, че човекът принадлежи на което обича, защото в тайнството на това първо сплитане на невидимата двойка „отдадено и прието“ се ражда началото на разказа за нашата принадлежност. Книгата с автобиографични интервюта 2021 е книга-разговор. Ваня Драганова изслушва лично преживените истории за свързаност на нашите избраници. Те знаят какво е въздействие и признание, но същевременно са „войници на съдбата“, които не напредват с „дай“ и „искам“, а с вслушване във вътрешния си глас. Те са вдъхновяващи личности, които са спечелили стотици хора не само защото се интересуват от истината, красотата и доброто, но и защото са „биткаджии“ за тяхното устояване. В това е приносът им към нашия град – принос, който се разпростира далеч-далеч извън силуета на тепетата.

В автобиографичните интервюта „героят“ на разказа е оставен сам да разкаже историята си: като устно споделени преживявания, спомени, „случки“ и етапи, като биографична равностметка – не непременно в рационален план. Нашият „въспителен въпрос“ кръжи около въпроса „Кога и как разбрахте, че Пловдив е вашият град“? Журналистът е в ролята само на съпричастен слушател, който „записва“ една история за свързаност и надникване в себе си: свързаност с града – Пловдив като низ от „лични времена“, Пловдив като „място на случване“, Пловдив като „око на бурята“ и като тихо убежище, Пловдив като ... награда по съдба.

Нарекохме ги „смыслоносци“ заради творчеството им и заради

човешките им качества; заради уменията им да създават последователи; заради уменията да докосват „другия“; заради разпростирането на творческите им вектори далеч зад пределите на „своето“; заради многообразните ненаатрапчиви докосвания до хора, ценности и идеи; заради откритията им относно знаците и сферите на смисъла.

Защо са в ролята на разказвачи? Защото да изпитваш болка, да се чувстваш претоварен, да се страхуваш... всичко това е част от големия поток на живота, но ние можем да си осигурим подкрепа и изцеление със споделяне. Както и да се чувствате, тези интервюта са нашият естествен и нежен начин да ви подканим да се свържете със себе си по примера на смисленостите. За съставителите важно са реакциите на съкровено човешко равнище – както при читателя, така и при главните герои. Затова – нашата най-искрена благодарност!

А що се отнася до наградата – „Не вярвам в съревнованието“, споделят дори приемащите статуетката „Оскар“ и добавят, че вероятно трябва малко повече късмет. На нашите герои пожелаваме още знаци на признателност – видими и невидими. И както всички шампиони знаят, „Винаги може повече!“. И нека бъде „с мъничко късмет“.

Доц. д.ф.н. Петя Бъркалова

Емилия Арабаджиева:

РИСУВАНЕТО ВИНАГИ Е БИЛО С МЕН, ТО Е ЗАНИМАНИЕ, КЪМ КОЕТО ЧОВЕК ПРИБЯГВА, КОГАТО ИСКА ДА Е НАСАМЕ СЪС СЕБЕ СИ

*Пловдив е един хубав град, богат на изкуство,
но е и една голяма махала, в която хората се познават
и мъничко си завиждат*

Визитка

Емилия Арабаджиева е носител на награда „Пловдив“ за цялостен принос за 2021 г. Тя е художник и сценограф. В продължение на 27 години беше директор на училището, познато като Сценични кадри, а сега Национална гимназия за сценични и екранни изкуства. Завършила е Руската гимназия в Пловдив, а след това и Националната художествена академия в класа на проф. Асен Стойчев. Преподавател е по „История на костюма“ в Академията за музикално, танцово и изобразително изкуство. Има реализирани 25 театрални постановки в Пловдив, София, Хасково, Димитровград и Кърджали. Участва във всички общи изложби на Дружеството на пловдивските художници. Има 25 самостоятелни изложби. Участва в няколко международни изложби в Чехия, Германия и Австрия. Създател е на Международен пленер „Рисунка голям формат“ с участие на художници-преподаватели от България и Европа, който има вече 6 издания. Автор и илюстратор на книгата „История на костюма“. Първата жена носител на наградата „Меча на Ромфея“.

Още като дете обичах да си намеря някое ъгълче в големия двор на къщата, в която живеехме, и да рисувам или да чета. Тази къща вече не съществува, както и повечето зелени и спокойни улици на Пловдив, но тогава ги имаше и аз като всички останали деца обичах да играя на гоненица и криеница, но обичах и да рисувам, да правя театър с останалите деца, така че изкуството е с мен от ранното ми детство. Усетих, че то е моята посока на развитие, когато станах на 14-15 години и тряб-

ваше да реша къде да продължа обучението си след основното образование. Тогава в Пловдив нямаше художествена гимназия, а родителите ми категорично отказаха да ходя в София – решиха, че е малко рано да уча далече от тях. Но докато учех в езиковата гимназия, се подготвих за Националната художествена академия. Това ми костваше доста усилия, защото в гимназията няха време за рисуване, а тогава за едно място кандидатстваха по стотина души. Подготвих се с помощта на Никола Ангелаков, който се занимаваше и с живопис, и със сценография, и с аранжиране на витрини. Той ми каза, че сценографията е една сфера, в която се научават много неща, и после човек може да поеме по много различни посоки в изкуството. Послушах го и кандидатствах „Сценография“. Влязох малко трудно, защото подготовката за тази специалност е по-специфична. Но изкарах отлична оценка по живопис и успех. Попаднах в един много добър курс при проф. Асен Стойчев, който ни отглеждаше едва ли не като пилета, макар че повечето бяха истински големи хора. Малко бяха студентите, влезли в академията веднага след средното си образование.

Тази специалност се оказа едно много богато образование – аз съм опитвала всичко – и живопис, и скулптура, и графика, може би защото бях изкушена да влизам по ателиетата на колегите и да опитвам всичко, включително и работата върху текстил. Проф. Тома Върбанов работеше тогава в академията и под неговото крило направих един-два гоблена, които използвах в сценични постановки. Така че аз опитах всичко в академията и се запознах с почти всички посоки на изобразителното и приложното изкуство. Рисуването винаги е било с мен, то е занимание самостоятелно, към което човек прибягва, когато иска да е насаме със себе си, със своята душевност, и после решава дали ще показва творбите си, или не. Сценографията е друго нещо – публично и колективно изкуство, затова е и малко по-трудно. Когато се дипломирах, трябваше да отида по разпределение във Варненския театър, но родителите ми отново се намесиха и казаха, че Варна е твърде далече и ще загубя връзката и с тях, и с приятелите си, и с Пловдив. Тогава търсех сценограф в училището за сценични кадри, което после стана моя съдба. Три години работих в него като водещ преподавател, след това кандидатствах в пловдивския театър, Наско Бояджиев ме взе като сценограф и останах там 9 години. След юбилея на театъра през 1981 г. започна сериозна реконструкция на сградата и работехме на много сцени. Помня една силна моя постановка на „Навярно нежност“

от Иван Странджев, осъществена на камерната сцена на арменското читалище в Стария град. Така се случи, че съм работила на много сцени, но малко – на същинската сцена на пловдивския театър. През 1989 г. реших да бъда художник на свободна практика и 2 години се опитвах, но с деца близнаци беше малко трудно. Така се върнах в Сценични кадри, първо като учител, а след това и като директор.

Никога не съм съжалявала, че не отидох във Варна или Смолян. Имах възможност и да съм художник и в БНТ – София, но аз всъщност не бих могла да живея дълго време извън Пловдив. Обичам да пътувам, да експериментирам, да се занимавам с творчески проекти и извън Пловдив, но живеенето ми винаги е било тук. Харесвам и Гребната база – Острова, както го наричахме някога, и Трихълмието – работата ми в АМГИИ беше свързана с катерене по калдъръма, харесвам и Цар-Симеоновата градина, където навремето е била къщата на майка ми, обичам и това емблематично място за разходки – Главната, особено рано сутрин и късно вечер, когато няма много хора. Липсват ми старите квартали, малките къщи с големи дворове, имам и лична болка за събарянето на бащината ми къща, но не е само това – в последните години се загуби част от чара на пловдивските махали.

Имам и още едно болезнено преживяване – закриването на първата ми самостоятелна изложба през 1984 г., но и това не ме отказа от Пловдив. Тогава задължително имаше цедка на всяка изложба и журито в състав Йони Левиев, Веселин Ковачев и Петър Драмов реши, че трябва да покажа само сценографските си проекти, а не и живопис. Заинатих се и открих изложбата с всички картини и на следващия ден затвориха залата, а мен ме изключиха от Дружеството на художниците. Наказанието ми продължи 6 месеца, а аз през това време продадох цялата изложба и после дълго време не рисувах. Такива бяха времената. Как така млад художник-сценограф ще се прави на живописец? Но тогава повечето колеги ме поздравиха за смелостта.

За награда „Пловдив“ ме номинираха колегите от Националната гимназия за сценични и екранни изкуства, както е пълното наименование на това училище. Мисля, че това се случи като резултат от изградени с годините добри отношения, че те ме възприемат като ръководител, който добре се е грижил за тях, и имаше малко носталгия след моето напускане. Номинираха ме с много хъс и предполагам – с доста пудричка, не съм чела предложението, но допускам, че е така, щом в крайна сметка взех наградата. Благодаря на шефовете на пловдивските

културни институти, които са били в комисията и почти единодушно са гласували за мен. Това определено ме изненада – Пловдив е един хубав град, но е и една голяма махала, в която хората се познават и малко си завиждат, особено хората на изкуството, и невинаги с чисто сърце отчитат моженето и постиженията на творците. Преди две години бях номинирана за награда „Пловдив“ за изобразително изкуство за добри изложби, но не я взех. Но сега нещата бяха комплексни и безспорни и се стигна до връчването на наградата. Все пак бях изненадана, а колегите, които знаеха, че печеля, не казаха и дума и се вълнувах до последния момент. Беше хубаво преживяване.

На много млади хора – ученици, студенти и колеги съм дала кураж и знания в избраното трудно поприще – изкуството. През 2000 г. спасих училището (с активната подкрепа на колеги, ученици, общественост) от необмисленото и незаслужено закриване. Радвам се, че тези мои усилия ми донесоха лично удовлетворение, но и бяха забелязани и оценени от пловдивчани.

ЩОМ УСЕТЕХ, ЧЕ НЯКОЙ СЕ ОПИТВА ДА МИ СЕ НАЛАГА И АЗ ТРЯБВА ДА ПРАВЯ КОМПРОМИСИ, ПРОСТО СЕ МАХАХ

*Ирационалното ми „аз“, което е доста добре развито,
твърдо вярва, че е живяло тук по време
на Римската империя*

Визитка

Веселина Божилова е носител на наградата „Пловдив“ за журналистика през 2019 г. за „Серия репортажи и видеофилм за Столипиново и ромската интеграция“ и „Разследващи репортажи, свързани с Пловдив и културния му живот“. Родена е в Габрово. Завършила е Немската гимназия в Ловеч и журналистика в СУ „Св. Климент Охридски“. Работила е в БНТ и ПОТВ, информационна агенция БГНЕС, сътрудник на сп. „Тема“, сътрудник на Дойче веле. Автор е на книгите „Не се предавай“, „Наркотиците: преживяно и осмислено“, „Всичко възможно“ и „Смърт край рози“.

Имам чувството, че се подготвям за журналистиката, откакто се научих да чета, а то беше доста преди да тръгна на училище. Вкъщи много се четяха вестници, имахме абонаменти, татко се редеше всеки ден на опашка пред РЕП-а. В Габрово вестниците пристигаха в ранния следобед. С това израснах и проявявах интерес. Като начало събирах познания в... каквото ми падне. Изключително много ценя фактите и познанията, особено когато ми кажат, че не са за мен. Така налетях на „Капиталът“ в четвърти клас и с познанията от главата за принадлежната стойност доста по-късно си изкарах изпита по политикономия. Съзнателно се ориентирах някъде в началото на пубертета и не губих много време, започнах да сътруднича на вестниците още на 16 години. Забележително е, че с първия си материал в габровския вестник „Бал-

канско знаме“ спечелих първа награда в някакъв конкурс на провинциални вестници. Беше очерк за едно семейство, всички поколения работеха в един завод. В интерес на истината доста беше подсладен от редакторката тогава. После пък снимаха документален филм по него и докато се потях над задачите по математика и химия в Немската гимназия в Ловеч, това ми беше голяма мотивация. При мен се смесват две неща – писане и снимане. Майка ми беше фотограф, баща ми я е учил. На мен тази страст ми е внедрена от най-ранна възраст, първата ми снимка е на три години и е съвсем читава, на нея баща ми ми маха ядосано с пръст да не пипам апарата. После ми сложи в ръцете малка камера, каза ми да не я мяткам и това и до днес си остава най-ценното указание. В университета мечтата ми беше документалното кино, и до днес имам особена страст към него. Дори се говореше при завършването, че имам шанс за работа в студия „Екран“. Но аз дойдох в Пловдив. Е, доста документални филма направих и още ми се правят. Другата ми професионална страст са списанията. Бях сътрудник още на сп. „Отечество“, после – постоянен сътрудник на сп. „Тема“ от втория му брой до края. Това са ми двете любими професионални посоки.

За мен журналистиката беше съвсем съзнателен избор, а и голяма провокация. Защото по мое време се гледеше и за произход, а моят беше доста компрометиран. (Той ми попречи по-късно да започна и работа и само аз си знам колко може да страда един млад човек, комуто затварят вратата по някакви причини извън него.) Но бях наистина амбицирана, живеях с тая мечта, бленувах я. Кандидатствах журналистика, тогава приемаха 15 момичета от цялата страна. Представих се отлично, така че никога не съм се колебала.

Е, преди това се случваше да ме нападне и песизизъм и тогава се спирах на друга професия, която ме блазнеше на второ място, тя е доста различна – археологията. От днешна гледна точка мога да кажа, че и с нея щях да съм точно толкова материално скромна, както и с първата. Пък и помня как малко преди абитуриентския бал, изправена пред тази много амбициозна мечта, се запитах какво все пак друго бих искала да правя и какво мога да правя. Стигнах до заключението, че за друго, освен за журналистика, не ставам. Това съвсем реши въпроса.

Налагало се е да търся и други пътища в живота, защото живях в бурни времена и се случваше да ме уволняват или да напускам, а друга телевизия, освен БНТ, нямаше. Така че имам известен опит в социологическа агенция „Галъп“, където пишех анализи по едни много

сложни проучвания. После пък поработих и в издателство, била съм редактор на буквар. Все мечтаех някой ден да напиша книга, по-късно написах четири, но тогава още – нито ред от книга, и се чудех на съдбата си – първата ми книга да е за хора, които не познават буквите. Там, впрочем, в издателство „Летера“, направих и първата си кукла, но това е друга тема. Аз съм дялан камък, и на щанд в магазин да ме сложат, и билети на гарата да продавам, пак ще се оправя, но всяко криване от пътя, който смятам за предназначан, ме докарваше до странни състояния. Справях се, правех каквото трябва, но не беше моето нещо. Едва издържах края на работното време, само дето с писъци не хуквах към вратата.

Щях да загубя смисъла на това, което правя, ако си вървях в релсите и много-много не се замислях. Но отказвах да го правя. Не искам да се изкарвам бунтар, кротък човек съм, но щом усетех, че някой се опитва да ми се налага, а аз трябва да правя компромиси, просто се махах. Дори когато съм била подложена на жесток натиск в едни бурни времена, единствено смисълът на това, което правех, ме държеше. Отстрани може и да е изглеждало странно, че въпреки ограничения и наказания, продължавам да работя, но аз си бях вярна на професията. Независимо от всякакви началници. Имаше времена, когато работех в единствената телевизия с единствена информационна емисия „По света и у нас“. Да ти поставят там новина на първо място, беше много повече, отколкото това е днес. Е, на мен ми се случваше. И то доста често. И неизменно на другия ден ме наказваха за нещо. Но пак си правех каквото си знам. В един момент започнаха да наказват шофьора на екипа или оператора. Сложни времена. Затова се магнах. И затова започнах да снимам сама.

Аз съм родом от Габрово и Пловдив ми си случи, след като ми се случи да срещна Тодор Божилов. Това реши въпроса. Не мисля, че е случайно. Дори не познавах Пловдив, когато се върнахме от София след завършването и заживяхме тук. Бях идвала два пъти на екскурзии. Но това е моят град, аз го приех, той ме прие и така се радваме на взаимна обич и привързаност вече над 40 години. Ирационалното ми „Аз“, което е доста добре развито, твърдо вярва, че е живяло тук по време на Римската империя. Един сън на младини ме заведе в Археологическия музей, за да проверя има ли нещо вярно в това, което толкова ярко видях и усетих. И за моя огромна изненада, а може би не чак толкова огромна, се оказа, че да, може би тук е имало нещата, кои-

то видях насън. Басейн с шахматно дъно на Бунарджика например. В съня си обувах римските сандали. По-късно ги видях и разгледах. Ами да, точно така се завързват. Затова не вярвам, че случайно живея тук. Няма случайности. Странно близко усещам всякакви останки от това време, имам нужда да ги пипна и сякаш не съм им чужда.

И на този фон, ако ви кажа, че моето място в Пловдив е Столипиново, ще ме помислите за луда, но е факт. Може би се дължи отчасти и на това, че като младо семейство ни настаниха в общинско жилище на ръба на махалата и това бяха много хубави години, по-малкият ми син се роди там. Но истината е, че когато много ме стегне шапката, тръгвам да разглеждам това странно екзотично място, което е и като друга държава, друг континент направо, и като друго измерение на времето. И Старият град, разбира се, ме спасява, но точно Столипиново е, което ми вдига духа. Когато след него отида в центъра, имам чувството, че бомба е паднала в Пловдив. В махалата е много интересно и много по-живо. Но го виждаш, ако си един непредубеден наблюдател като мен. Да отиваш без предразсъдъци и да виждаш неща, които другаде няма да видиш. Впрочем скоро не съм ходила. Пандемията ме държи настрана, имах инцидент в първите дни и си взех поука.

Пловдив много се променя в последните години, но аз не мисля, че един вечен град ще се разклати от притока на пришълци. Случвало му се е много пъти. След доста години застои икономиката се развива и привлича хора от другаде. Факт. За тях се строят нови жилища, някои от които са като кошери. Факт. Но ако пришълецът донесе нещо добро, той е добре дошъл. И аз съм пришълец в крайна сметка. Дано и новите му граждани намерят в Пловдив това, което аз открих и което ме държи тук. Никой не може да спре времето и промените, които то причинява. Да видим.

Наградата „Пловдив“ за мен е важна, защото я считам за признание за целия си професионален принос към журналистиката в Пловдив – тя дойде тогава, когато вече навърших възрастта за пенсиониране и реших плавно да се оттегля. А и селекцията материали, с които се явих, са своеобразна есенция на интересите ми в професията. Следя процесите в Столипиново от 30 години и серията репортажи в Дойче веле бяха подплатени с дългогодишни наблюдения. В другите материали пък герой беше Петър Увалиев, с когото имах щастието да се запозная преди години и да установим и добра връзка през годините, които му оставаха. Благодарение на нашата среща той посвети един от свои-

те коментари в ББС на Пловдив. Друг герой ми е първата учителка англичанка в новоучредената Английска гимназия в Пловдив – Мери Мейсън. Случайно я открих в Англия, но стана така, че тя не само върна назад един слабо познат днес период, но впоследствие написа цяла мемоарна книга, провокирана от тази среща.

Номинира ме Красимир Кумчев, известен агроексперт и човек с интересни идеи, герой на няколко мои материала. Доколкото знам, на първия кръг на оценяването съм имала конкуренти, но са отпаднали още тогава. С една дума, безспорна работа. Впрочем през 1998 бях номинирана за наградата „Пловдив“ за изкуство за деца. Правех в Пловдивска обществена телевизия игрален сериал за деца с участието на актьори, натурщици, много деца. Правехме кастинги за деца. От малките ми изпълнители, които тогава одобрих и снимах, имам имена като Яна Титова, Марин Маринов, Боян Младенов. Бяха деца на по 12-13 години. Поне двама станаха носители на „Аскеер“. Те помнят къде за пръв път са играли. Работата беше много трудна и самоотвержена, но си заслужаваше. Направихме 13 епизода. Наградата „Пловдив“ тогава се размина – дадох я на Нина Сивинова посмъртно. Така се случи.

ТАКА И НЕ СТАНАХ ТЕОРЕТИК, А ЛИТЕРАТУРЕН ИСТОРИК, КОЕТО Е МАЛКО ДЕТЕКТИВСКА РАБОТА

*Още като ученик се бях научил да чета не това,
което ме задължават, затова съм изчел много,
и то разнообразна литература*

Визитка

Доц. д-р Младен Влашки е носител на наградата „Пловдив“ през 2009 г. за предаването на книги „Преге“ в Радио Пловдив, получавал е приза и за работата си в списание „Страница“. Преподава антична и западноевропейска литература в ПУ „Паисий Хилендарски“, в който е завършил българска филология. Автор е на книгите „Западноевропейска литература XIV–XVIII век“, „Изография. Ipse fecit“, „Митове за сътворението от цял свят“, „Романология ли?“, „Млада Виена и млада България“, „Рецепцията на Кафка в България до 1944 г.“ и др.

На тавана на къщата на дядо ми имаше едни сандъци, покрити с платове, в които имаше много книги. Аз си вадах оттам различни книжки и карах да ми четат. После се научих сам да чета, преди да тръгна на училище, а още в първи клас се записах в читалище „Алеко Константинов“ и така до края на втори клас изчетох целия детски отдел. Тогава ми позволиха, макар че бях малък, да влизам и в отдела за големи. Там вече попаднах на приключенска партизанска литература, която не ме грабна много, но и на списания като „Антени“, които ми бяха много интересни. Всяко лято ме изпращаха за по три месеца на село, където следобед задължително се спи. Но аз не можех да спя и четях, основно приключенска и криминална литература. И един ден

си взех от селската библиотека петте тома на Йовков. Харесаха ми много, макар тогава да не съм си давал сметка за силата на словото. Друг ярък спомен от онова време е срещата ми с „Триумфалната арка“ на Ерих-Мария Ремарк. Тя стоеше най-отгоре на шкафчето на майка ми и я взех един ден, когато трябваше да чакам някакъв автобус. Отворих я някъде и така се зачетох, че изпуснах автобуса. Не беше книга за моята възрастова група, тогава съм бил 6-7 клас, но вече усещах, че словото има и някакви други функции, освен да ти разказва за главата на професор Доуел.

Исках да уча операторско майсторство в тогавашния ВИТИЗ. Всички знаеха, че това са пълни глупости и няма да ме приемат там, но за мой късмет в годината, в която трябваше да кандидатствам, нямаше прием за тази специалност. Така че не се наложи да си губя времето. Кандидатствах в Софийския университет с български и история всичко, което може. Не ме приеха, бях първа резерва. Един съученик, син на активни борци, беше приет с много по-ниски оценки и той много се притесняваше от това, но такъв беше светът тогава. Не мръднах от първата резерва, но прочетох, че хората, кандидатствали в Софийския университет, може да си прехвърлят оценките в други вузове. Подадох си документите, гледах филма „Златото на Маккена“ и се прибрах в Пловдив. След 10 дни стана ясно, че са ме приели българска филология в Пловдивския университет. Така че, можеше да уча социология, например, и филологията беше малко случайност.

Станах асистент на Клео Протохристова веднага след дипломирането си. Докато бяха студент, тя влизаше на упражнения и казваше: „Какво ще кажете за композиционните особености на тази трагедия?“, например. Всички мълчаха, тя също мълчеше и след петата минута някой от групата започваше да ме кандърдисва: „Хайде, бе! Почвай...“ Аз четях всичко, беше ми много интересно, и започвах да говоря. Колко е било правилно, не знам, но можех да говоря, Клео Протохристова ме прекъсваше, обсъждахме темата и така минаваха часове. Само още едно момиче от моя курс се обаждаше от време на време.

Когато следвах, съм изчел всичко, което трябва, по литература, и много малко по езика. По повечето езиковедски дисциплини учех по три дни по конспекта и срещнах някои трудности със сложни предмети като историческата граматика. Страхотно ми харесваше стилисти-

ката, бяха ми много интересни дърветата в синтаксиса, но всъщност моите интереси винаги са били в литературата, аз почти живеях в библиотеката. А и още като ученик се бях научил да чета не това, което ме задължават, затова съм изчел много, и то разнообразна литература. В университета покрай Атанас Бучков, царство му небесно, и Клео Протохристова изчетох и доста теория, но така и не станах теоретик в следващите години. Станах литературен историк, което се оказа страшно интересно. Ровиш се в архивите, то е малко като детективска работа, започват да излизат връзки, за които не си подозирал, и нещата започват да се подреждат по друг начин. Така се откриват забравени пластове на колективната литературна и културна памет. Или се коригират клиширани представи. Тоест чрез науката се провокира едно постоянно движение на мисълта, на представите, на паметта и светът продължава да е жив, а не се втвърдява в една мисъл, представа или спомен, което е сигурният път към мъртвата вкаменелост.

Бях депутат един мандат и после излязох от политиката много внимателно, защото това е сложно нещо. Бях в НИС на СДС и нямах никакъв проблем да бъда на избираемо място и на следващите избори, но вече се бяха появили едни млади поколения в СДС, с които не исках да имам общо. Те обясняваха, че ще се запалят, ако отново бъда на предно място в листите, и после същите тези хора ми се обадиха, за да уредят оценката на едно тяхно момиче. Е, как така, нали щяха да се палят?

Роден съм в Пловдив и никога не съм имал идеята да отида да живея другаде, много съм привързан към този град. Имам много приятели тук и страхотни спомени. Като чета книгите на Евгений Тодоров за Пловдив, си казвам: „Ами, аз съм го живял това.“ Моето място в този град са улиците „Патриарх Евтимий“ от училище „Гео Милев“ (сега административната сграда на Радио Пловдив и БНТ) до Археологическия подлез, „Отец Паисий“ и „Гурко“, там съм израсъл.

Носител съм на наградата „Пловдив“, но аз съм работил и в отдел „Култура“ на общината и съм се занимавал с тази награда и в това си качество. Винаги съм смятал, че общността трябва да изразява отношение към духовните си водачи. Дали са художници, музиканти, литератори... тези хора са важни. И когато има духовен елит, държавата се развива човеколюбиво. Проблемът е, че истинският пловдивски елит не е голям. Един човек може да създаде хубав продукт и да бъде награ-

ден. Възможно е да създаде хубав продукт и следващата година... но тогава се казва: „Е, нали вече взе наградата.“ Така тръгват компромисите. А и ние сме провициален град, в който всички се познават, макар че Пловдив е хубава провинция. И по тази линия се правят компромиси. И си мисля, че за да се увеличи тежестта на тази награда, популяризирането на процеса трябва да започне още от номинациите. Да се правят интервюта с номинираните, да се публикуват техни текстове или текстове за тях... повече да се чува. Така повече хора ще заговорят за наградата. Другото е това, което са направили наградените, да бъде публично показвано и дискутирано. Зная, че е трудно да се направи, но така повече хора ще знаят за какво става въпрос, какво се случва в културата на този град. В последните години се дават доста пари за грил фестивали, а хората на изкуството остават малко встрани. А благодарение на майстори на перото, идеите и образите като Йордан Велчев, Здравко Попов, Иван Вълев, Недялко Славов, Александър Секулов, нека ме извинят неспоменатите, но не мога да изредя всички, Пловдив наистина стои добре на литературната карта на България. За такива хора трябва да се говори повече.

Димитър Воденичаров:

КОГАТО СТАВА ДУМА ЗА РИСУВАНЕ, ХУДОЖНИКЪТ ВИНАГИ Е В СОЦИАЛНА ИЗОЛАЦИЯ

***Ако усетя, че тъпча на едно място, ме хващат лудите,
затова е чудесно, че работя в много посоки – и в
театъра, и в киното, и в ателието си***

Визитка

Доц. д-р Димитър Воденичаров е носител на наградата „Пловдив“ за изобразително изкуство през 2017 г. заедно със скулптора Васил Маргаритов за съвместната им изложба в залите на Градската художествена галерия. Преподава „Сценография и костюмография“, „История на костюма“, „Техника и технология на сцената“ в Академията за му-

зикално, танцово и изобразително изкуство – Пловдив. Завършил е сценография в Националната художествена академия. Сред последните изложби в биографията му са „Акварели“ в галерия „Аспект“ – Пловдив и галерия „Георги Баев“ – Бургас, „Графично ателие – Пловдив“ в галерия „Арсенал“ през 2020 г., както и изложба акварел в дом „Витгенщайн“ във Виена през 2018 г. Негови са сценографиите във филмите „Дякон Левски“, „Смартфонът беглец“ и др., както и на постановките „Какво видя икономът“, „Великденско вино“, „Подземни чайки“ и др.

Рисувам от много малко дете, майка ми казва, че съм съм рисувал на колене на пода от съвсем малък. Винаги ми е било любопитно да се занимавам с рисуване, завърших първо Художествената гимназия в Смолян, а след това и сценография в Националната художествена академия. Започнах да преподавам сценография и да работя с много театри – Смолян, Плевен, Варна, Хасково, Пловдив, София, Русе...

Случвало ми се е, когато някоя пиеса върви трудно, да си кажа: „Абе, защо ми трябваше това?“, но това е моментно, колкото да се освободи напрежението, глобално никога не съм се замислял да се откажа от рисуването и сценографията. На моменти съм споделял, че ми е писнало, но всъщност не ми писва, пиесата трябва да се довърши, това ме човърка и го правя. И никога не съм губил любопитство към този занаят, затова смятам, че съм направил точния избор. Сега се занимавам с една нова опера – „Евридика“ на Джакомо Пери, тя е барокова и интересното е, че е с хепиенд, боговете спасяват Евридика. Операта ще бъде поставена в Русе. В пандемията паднаха много заглавия, но когато става дума за рисуване, художникът винаги е в социална изолация. Затова и толкова много колеги споделят, че са свършили много работа по време на затварянето.

Ако усетя, че тъпча на едно място, ме хващат лудите, затова е чудесно, че работя в много посоки – и в театъра, и в киното, и в ателието си. Затова и безпроблемно редувам сценографията с рисуването. Сценографите сме малко хамелеони, защото всеки път работим с различен текст и в различна обстановка. С изключение на Робърт Уилсън няма друг автор, който да има еднакви сценографии. А в рисуването човекът е такъв, какъвто е.

Роден съм в Пещера, живял съм в Смолян и София и попаднах в Пловдив по идея на един мой преподавател – доц. Николай Николов, сценограф на филма „Време разделно“. Когато завърших, в Сценични кадри търсеха преподавател по художествено осветление. След това доц. Николов основа специалността „Сценография“ в Академията за музикално, танцово и изобразително изкуство в Пловдив и ме покани да стана асистент.

Така дойдох в този град и останах, аз работя с театри в цялата страна, но не съм мислил да се местя другаде. И мисля, че трябва да ценим Пловдив подобаващо. Наскоро ходих в Козлодуй, не бях стъпвал там. Като се мине от северната страна на Балкана, нещата не са никак красиви и при такова сравнение още по-ясно става колко хубав град е Пловдив. Той отдавна е моят град.

Пловдив притежаваше една специфична стара градска култура и когато нейните носители започнаха един по един да си отиват и в града да идват нови хора, тя започна да се променя. Но аз не се възмуствам

от движението на нациите – хората отиват там, където има работа. Културният живот на Пловдив се променя, но аз мисля, че трябва да има политика за налагане на правилната естетика от страна на общината. Поколенията се сменят, вкусовете също, но в Културния календар на общината не може да има фестивали на лютеницата или кебапчето. Възможно ли е в Рим или Флоренция да се организира фестивал на пицата? А италианците са хулигани като нас, ние обитаваме едни и същи южни географски ширини.

Приятно е да получаваш награди като „Пловдив“ – те са признание за добре свършена работа. Но, често казано, аз не отдавам голяма значение на наградите. А иначе изпихме наградата „Пловдив“ още същата вечер.

ПОСЛЕДНИЯТ МИ ТВОРЧЕСКИ ПЕРИОД ЩЕ БЪДЕ ПИСАНЕТО НА РОМАНИ – ОТЛАГАХ ТОВА ЦЯЛ ЖИВОТ, НО СЕГА ЩЕ МУ СЕ ПОСВЕТА

Пловдив стана моят град, интересен ми е, знам за него много неща, които и кореняците не знаят, но малко си останах като в един филм – „Свой сред чужди, чужд сред свои“

Визитка

Доц. Йордан Костурков е носител на награда „Пловдив“ за сборника с разкази „Добри момчета, лоши момичета“ през 2009 г., има същия приз и за художествен превод. Завършил е английска филология в СУ „Св. Климент Охридски“. Бил е редактор в издателство „Христо Г. Данов“ в Пловдив. От 1991 година преподава английска и американска литература в Пловдивския университет. Автор е на книгите с разкази „Малка е Троя“, „Без условности“, „На другия бряг“, „Откриването на сезона“, „Пощенски коне“, „Носталгия“ и „Добри момчета, лоши момичета“. През 2020 и 2021 г. издаде романите си „Болка, или Немият лебед“ и „Лятна история“.

Научих се сам да чета като много малък. Гледах хората, че четат, и още помня един дядо, който държеше книга и мърдаше устни. Попитах какво прави и ми казаха, че чете. И реших и аз да се науча да чета и го направих. Вече в училище имах един много талантлив съученик, който рисуваше, беше и добър шахматист и пишеше шеговити стихчета. Тогава се питах дали и аз не мога да пиша, но се оформих като писател в гимназията, когато се записах в литературен клуб. Там се срещнах с Владо Янев, който беше нещо като тартор на кръжока. После се записах в избран от мен литературен клуб, в който имаше

и по-възрастни писатели – Петър Манолов, Георги Стоянов, Янко Добрев... Там канеха да гостуват много известни творци и например мои ученически работи са чели Ефрем Карамфилов и Цветан Стоянов. Бяха ми написали после ръкописно мненията си. Моя ученическа творба похвали и Николай Кънчев и след години все ми казваше, че сигурно сме приятели, защото е дал за пример нещо, написано от мен още като юноша. Станах професионален писател още на 16 години, защото започнах да печатам и получавах хонорари. Даваха по 10 лв. на публикация, може би те се равняват на сегашните 100 лв. Бяха достатъчно пари, за да си позволиш да отидеш и на кръчма, и аз често ходех в едно заведение, на което казваха Мачу Пикчу – там ходеха Илия Йорданов, Благой Батаклиев, Рашко Сугарев, Божана Апостолова, Малина Томова и още много поети... Такава беше средата, но аз си мислех, че за да ме забележат, трябва да отида в София.

В началото исках да кандидатствам външна търговия, това беше много модерно, но се провалих на политическия изпит. Трябваше да пиша нещо за класите и класовата борба и после баща ми отиде да провери какво съм направил и ми каза: „Чиста двойка, не се занимавай повече!“ Но ме приеха класическа филология и се готвех да се запиша, когато се освободи едно място в английска филология и аз избрах него. Така завърших тази специалност в Софийския университет. Като ученик печатах много – в „Отечествен глас“, „Комсомолска искра“, в София – в списание „Родна реч“ и вестник „Средношколско знаме“. Преди година-две с интерес установих, че имаме творби на една и съща страница с Виктор Пасков, тогава не съм го познавал, после станахме близки. В университета започнах да пиша разкази. Имах един приятел, който ми каза: „Ако имаш талант на разказвач, това ти е гарантирано, а в поезията има мода, нещата се променят и ако не ги следиш постоянно, нямаш шанс.“ Написах един-два разказа и попаднах на конкурс точно за разказ във вестник „Вечерни новини“. Занесох единия разказ на редактора, той го хареса и започна да ме подпитва кой съм аз, да не би да съм някой известен млад писател, когото не познава. Попита ме и дали съм член на Съюза на българските писатели, казах, че не, и той ми обясни, че публикуват творби основно на членове на съюза. Така че първите ми разкази бяха публикувани в Пловдив, после издадох и първата си книга. И сега бих писал разкази, но те се публикуват предимно във вестници и списания, а те постепенно изчезват. За последно

публикувах разказ в българското издание на „Гранта“, но то вече не излиза. А и твърдо съм решил, че последният ми творчески период ще бъде писането на романи – отлагах това цял живот, но сега ще му се посветя.

В годините назад съм работил много като редактор, което сега преценявам малко като загуба на време. Веднъж опитах да сменя попрището си – да започна като директор на пловдивския клон на голяма спедиторска английска фирма, която навлизаше в България. Започнах обучение и видях, че куриерските фирми не са за мен.

Попаднах случайно в Пловдив, аз съм роден в Пазарджик, баща ми беше аптекар и в един момент беше мобилизиран и пратен да работи в Пловдив. Извадихме късмет и се настанихме в жилище в абсолютния център – на Джумаята, там прекарах част от детството си. Приятно ми е в Пловдив, тук имам много приятели, но може би щях да имам повече шансове, ако бях останал в София, както планирах, когато пишех първите си стихове. Тогава имаше жителство и за да останат в София, хората се заселваха в малките селища наоколо, женеха се за софиянки... Аз нямаше как, вече бях женен. Не бях ценен кадър и по партийна линия, така че не се получи. И Пловдив стана моят град, интересен ми е, знам за него много неща, които и кореняците не знаят, но малко си останах като в един филм – „Свой сред чужди, чужд сред свои“.

Наградата „Пловдив“ е чест за мен. Бях номиниран заедно с Владимир Янев и Иван Теофилов, Владо се отказа. Теофилов е роден в Пловдив, но хем е от Пловдив, хем от десетилетия не живее тук и аз спечелих. Предложи ме покойната вече директорка на библиотека „Иван Вазов“ Радка Колева, а ми я връчи Николай Заяков, който също почина по-късно. На церемонията седяхме един до друг и той ми каза: „Ще връчвам наградата за литература, знаеш ли кой печели?“ Отговорих му, че аз. Беше мила случка.

ФОТОГРАФИЯТА БЕ ЛЮБИТЕЛСКО ЗАНИМАНИЕ И НИКОГА НЕ СЪМ МИСЛИЛ, ЧЕ ЩЕ ПРОМЕНИ КАРИЕРАТА МИ ГЕНЕРАЛНО СЛЕД ДЕСЕТИЛЕТИЯ

*Баща ми не ми подари фотоапарат, когато бях на 17,
за да почувствам знака на съдбата, но неведоми са
пътищата в живота ни*

Визитка

Доц. д-р Никола Лаутлиев има три награди „Пловдив“ за художествено-творчески постижения: за лични авторски през 1999 г., за „Международни фотографски срещи – Академична сцена“ – 2012 г., и за катедра „Приложни изкуства“ на АМТИИ за фотографската изложба на дипломантите му – 2015 г.

От 1984 до 1990 г. е председател на Дружеството на фотодейците в Пловдив. Учредител е на фондация „Пловдивско фотографско средище“, която от 1992 г. организира ежегодния фестивал „Международни фотографски срещи“. През 1992 създава в квартал „Капана“ първата фотографска галерия в България. От 1991 до 1994 е фотограф на Драматичен театър – Пловдив. Главен секретар на Академия за музикално и танцово изкуство от 1994 до 1996 г. От 2001 е преподавател по фотографски дисциплини в АМТИИ, доцент и доктор по изкуствознание, два мандата е ръководител на катедра „Приложни изкуства“. От 2016 г. е гост-преподавател в магистърската програма „Архитектурна фотография“ в НАТФИЗ.

Не съм от тези, които разказват, че баща им е подарил фотоапарат, когато са били на 17 години, и те са разбрали, че това е съдбата им. Нищо подобно, интересувах се най-вече от кино, професионално игра-

ех баскетбол, завърших Технически университет, дипломирах се като машинен инженер и започнах работа в БДЖ.

За мен фотографията беше любителско занимание. Хобито стана професия, когато след 1989 г. реших, че повече няма да работя в железниците. В края на годината ме поканиха от Драматичния театър да направя портрети на актьорите и след няколко месеца ми предложиха да стана фотограф при тях. Работих в Драмата четири години и бях удовлетворен, защото имах много добри постижения в сценичната фотография, нова творческа среда и театрални провокации.

И така, докато не получих следващата покана. Този път от проф. Иван Спасов – ректор на АМТИ, да кандидатствам за главен секретар. Това не бе случайно и имаше предистория. Познавам много добре френската култура и владя френски език. Няколко месеца след като получи назначение в Пловдив като генерален представител на Алианс Франсез – Франция за България, Жан-Никола Льофийол ме покани да работя при него. Бях първият му сътрудник в културната дейност на алианса, като се ангажирах сериозно с организацията на „Фестивал на френската музика“ и „Празник на музиката“, които станаха причина да се срещам често с маестро и вероятно да създам у него това позитивно впечатление – причина за предложението.

Бях главен секретар на АМТИ три години – до края на 1996-а. Това бе един великолепен период в живота ми. Отново промяна, творческа среда, нови имена, този път от света на музиката и танца. През 1995 създадохме специалностите „Педагогика на изобразителното изкуство“ и „Сценография на музикално-сценични жанрове“, което даде началото на съвременния облик на висшето училище.

Върнах се доста по-късно в академията като преподавател по фотографски дисциплини и така започна академичната ми кариера. В мандата на проф. Анастас Славчев като ректор за първи път в България направихме магистратура „Фотография“. След още четири години по мое предложение създадохме нова специалност – „Графичен дизайн и фотография“, която стана една от най-търсените в академията. Появи се и второто „И“ в името – стана Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство. Вече има и бакалавърска степен само по „Фотография“, в двете специалности се обучават повече от 120 студенти.

В последните години се ограничих в преподавателската си дейност, продължавам с организацията на Международните фотографски

срещи, както и с подготовката на лична авторска фотокнига, така е по-спокойно.

Фестивалът, на който съм арт директор вече близо 40 години, е национално известен, има международен престиж, това е сериозно признание както за мен, така и за Пловдив, предоставящ артистичната среда за стотиците изложби и срещи с артисти.

Ценя награда „Пловдив“. Три пъти по различен повод съм бил под светлината на прожекторите, което е неповторимо и вълнуващо. През годините е имало дискусия около критериите, разделите и механизмите на управление, но наградата издържа на времето и промените и остана за пловдивските творци най-висшето признание за постиженията им.

Инна Пелева:

БИТКАДЖИЙСТВОТО Е ЧАСТ ОТ ЗАНИМАНИЯТА С ЛИТЕРАТУРА

*Не съм различен човек, когато свърши работният ден,
аз и с близките си спора разпалено за книги и филми*

Визитка

Инна Пелева е носител на наградата „Пловдив“ за 2018 г. за книгата „Георги Марков. Снимки с познати“. Завършила е българска филология в СУ „Св. Климент Охридски“. Преподава Българска литература от Освобождението до края на Първата световна война, История и етнология на новата българска литература, Българският свят в концепти и идеи, Памет и забрава в културата в ПУ „Паисий Хилендарски“. Автор е на книгите „Идеологът на нацията. Думи за Вазов“, „Ботев. Тялото на национализма“, „Алеко Константинов. Биография на четенето“, „Йордан Радичков. Дума, разказ и тъга“, „През това време“ и др.

Израснала съм в семейство, в което непрекъснато и абсолютно свободно се разговаряше за книги, филми и житейски казуси, така че моите родители имат основен принос за формирането на интересите и пристрастията ми. Майка ми е колега – филолог българист, баща ми беше лекар, но също много четящ човек. Като дете не съм разбирала, че бурните домашни разговори са ме приучавали да правя „анализ“ или „интерпретация на художествена творба“; дадох си сметка за това много по-късно. Приказването за текстове и за кино си беше нещо напълно спонтанно, извън всякакви институционални рамки, отвъд всяко пазене какво бива или не бива да се споделя. Тоест у дома ме научиха да чета с разбиране и да говоря без страх – възлови умения за професионално занимаващия се с литература. Всъщност и нашата професия изисква кураж. Малко късно разбрах, че това, което мислиш

и казваш, може да ти донесе неприятности – и в академичните среди има някакъв вид норма и лесно разпознават този, който се отклонява от нея. Винаги съм имала неприятности заради текстовете, но от това нито ме е боляло твърде, нито пък то ми е променило отношението към света и към занаята. Напротив, биткаджийството е част от професията. И съм благодарна на склонността към спор и волнодумство, възпитана от семейството... Имала съм, разбира се, и прекрасни учители и преподаватели в училище и в СУ, чела съм с респект и радост и текстовете на колеги от Пловдивския университет, бидейки част от екипа му.

Както се случва и в други семейства, бях изправена пред две възможности – да избира професията или на майка си, или на баща си. Баща ми обаче доста рано и доста круто ми обясни, че неговата работа би била неиздържимо тежка за човек с моя тип емоционалност. Това някак реши нещата и предпочетох филологията. Оттогава и през ум не ми е минавало да се откажа, много плътно се идентифицирам с това, което работя. За мен не е просто работа. Да чета и да мисля върху прочетеното са същностни мои потребности. Не съм различен човек, когато свърши работният ден, и с близките си споря разпалено за книги и филми, махайки с ръце неудържимо. Имам късмета, че на хората около мен, ако не им е интересно, поне не им е тягостно. Благодарна съм на който се грижи за всичко и всички, че ми е дал шанса щастливо да съвпадна човешките и професионалните ми неща.

За да станеш преподавател в университет, трябва да се явиш на конкурс и да го спечелиш. Тъкмо когато се дипломирах, обявиха конкурс в Пловдивския университет, а още като студентка знаех, че искам да работя именно това, и конкурсът беше чудесна възможност. Не смятам, че би било кой знае колко по-различно, ако бях попаднала в друг университет, но пък семейството ми винаги е живяло в тази част на България, така че съдбата се погрижи, благодарна съм ѝ. Имам своите сложни сюжети с Пловдив. Дойдох тук заради работното място. Доста време след като станах асистент в университета, баща ми ми показа къщата, в която е роден. Родителите му са преселници от Егейска Македония, били са бедни години, живели са под наем... и къщата е много близо до университета. Сантиментално е, не е твърде рационално да виждаш връзка между местоработата си и семейната си история, но човек е склонен да стопля света около себе си, да го одухотворява, да открива знаци и така да го прави по-свой. Вече имам хубавите си отно-

шения с Пловдив, любимите си маршрути тук, отгледала съм си привързаност даже към пловдивските жеги. Така че от доста време градът е и моят град. А университетът е мястото, в което постоянно се срещам с млади хора, всеки випуск е различен от предишния, промените в нагласите на студентите настъпват бързо и това те поддържа адаптивен, готов да търсиш и други свои лица. Иначе казано, университетът и Пловдив, Пловдив и университетът наистина са важни присъствия в живота ми.

Наградата „Пловдив“ има за мен изключителен статут – номинирали са ме само веднъж. Направи го покойната вече Пенка Калинкова. Тя ме и убеди да участвам в конкурса, макар че „Георги Марков. Снимки с познати“ е научен текст, а не художествено произведение. Винаги ще съм благодарна на г-жа Калинкова – и за номинацията, и за разговорите ни покрай онова кандидатстване. А на самата церемония разбрах от видеопредставянето на г-н Йордан Велчев – също сред номинираните – че той се оттегля от състезанието, препоръчвайки наградата да получи „Георги Марков...“. Изумителен жест – и колегиален, и кавалерски, и щедър, и красив.

Книгата за Марков е нещо много лично за мен. Който смята, че науката е най-вече обективистко занимание, не е прав, ние сме целите в написаното от нас не само като изследователи, а и като хора. Разбрахме за болестта на баща ми, докато работех върху текста, бързах да довърша, понеже исках и двамата ми родители да прочетат книгата. По някакъв начин тя е рекапитулация на живота ми в това семейство, с хората, на които съм толкова задължена. Също рекапитулация изобщо на живота със социализма, защото връщането към Георги Марков означава връщане към всичко онова, в което сме пребивавали. Вече са публикувани стотици интерпретации на близкото минало – някои от тях сходни със собственото ми разбиране за НРБ, други – стряскащо далечни спрямо онова, което помня и знам. Тоест мисля, че за мнозина от моята генерация (а и не само) имат смисъл разкази като този за Георги Марков. За да продължи дебатът, търсенето на истината... А г-жа Пенка Калинкова предложи книгата ми за награда въпреки разликите в политическите ни пристрастия. Цѐнен, особен урок – за толерантността, за способността да признаеш на другия правото да бъде различен. Да бъде себе си. Наистина ѝ благодаря!

ПЪРВАТА МИ СРЕЩА С ЛИТЕРАТУРАТА Е БИЛА ПРЕДПИСМЕНА И ПРЕДПАМЕТНА

*Когато обичаш това, което правиш, не е особено трудно
да си набавяш смисъл и необходимата доза ведрост*

Визитка

Проф. д.ф.н. Клео Протохристова получи награда Пловдив за книгата си „Литературният ХХ век – синхронни срезове и диахронни проекции“ през 2021 г. Това е втората ѝ награда „Пловдив“ – първата е от 1997 г. и е за цялостно творчество. Завършила е българска филология в СУ „Св. Климент Охридски“, веднага след дипломирането си печели конкурс и става преподавател по антична и западно-европейска литература в ПУ „Паисий Хилендарски“. Автор е на много книги, сред които „Несъвършени изречения“, „Благозвучието на дисонанса. Опити върху междутекстовостта“, „През огледалото в загадката. Литературни и метадискурсивни аспекти на огледалната метафора“ и „Западно-европейска литература. Съпоставителни наблюдения, тезиси, идеи“.

Първата ми среща с литературата е била предписмена и предпаметна и е свързана с Вазов. Осъзнах това миналата година, когато по повод поредния му юбилей бях поканена да споделя за най-ранния си контакт с творчеството му. Някакви негови стихове, чути и запаменени, са ме съпровождали като че ли изначално. Това се отнася и за познанството ми с литературата изобщо – започнах да чета на много ранна възраст и четях неистово. Осъзнатото отношение към четенето обаче дойде много по-късно, някъде към края на гимназиалния курс, дължа го основно на учителя си по литература Петър Петров, който беше забележителен литератор и педагог.

Когато започнах да следвам Българска филология, нямах ясна представа какво точно ще правя, след като завърша. Беше ми интересно и приятно да изучавам повечето филологически дисциплини, известно време ориентацията ми беше предимно към езикознанието, но след това участвах за кратко в кръжока по възрожденска литература на професор Динеков и по-трайно в кръжока по западноевропейска литература на професор Людмила Стефанова. Написах дипломна работа за лириката на английския романтизъм, а след защитата ме информираха, че в Пловдивския университет има обявено място за асистент по западноевропейска литература и ми препоръчаха да се явя. Бих казала, че беше въпрос най-вече на добро стечение на обстоятелствата и късмет да стана преподавател.

В годините оттогава нито за миг не съм поставила под съмнение избора си, въпреки че понякога се изкушавам да дам воля на горчивото осъзнаване, че никога няма да изсвиря поне един от любимите ми цигулкови ремажорни концерти. Дълги години учих цигулка, всъщност паралелно с Английската гимназия завърших Музикалната като извънредна ученичка и споделеното очакване беше, че ще следвам музика. По различни причини тази ми вероятна кариера не се осъществи.

Като всеки човек и аз съм имала мигове, в които губя смисъла на това, с което се занимавам, но тъй като съм преди всичко университетски преподавател, а същевременно съм и изследовател на литературата, екзистенциалните кризи са от различен тип. Първите настават, когато, примерно, на въпроса от кое произведение на Шекспир са героите Полоний и Лаерт получавам отговор „Божествена комедия“. Или, когато в тест, проведен от мои колеги, в графата, където трябваше да бъде посочено името на автора на средновековен рицарски роман, видях изписано собственото си име. Но това си беше вече и криза на идентичността. Колкото до научните занимания с литература, във време на тотално разколебаване на ценностите, катастрофален упадък на нравите и неумолимо маргинализиране на хуманитаристиката, няма как от време на време да не се замисляш какъв е смисълът на всичко това, на което посвещаващ времето, мисълта, силите и усърдието си. Все пак, това са временни настроения. Когато обичаш това, което правиш, не е особено трудно да си набавяш смисъл и необходимата доза ведрост.

Принадлежа на Пловдив по семейна традиция и тук е преминала основната част от живота ми. Беше добър шанс, че имах възможност да постъпя на университетска позиция непосредствено след като завърших образованието си. Освен това, началните ми години като преподавател съвпаднаха със създаването и утвърждаването на филологията в Пловдивския университет. Бяха години на радостно очакване, на колективен ентузиазъм, на заслужено удовлетворение. Така че нямаше причини да търся някаква радикална промяна. Но истината е, че през годините съм получавала различни професионални предложения. Някои от тях съм отхвърляла, заради други ми се е налагало да отсъствам за продължителни периоди, има и такива, на които съм отговаряла или все още съумявам да отговоря, като поддържам състояние на постоянна мобилност. Само един пример – от 2001 година насам имам постоянни преподавателски ангажименти в Софийския университет. Най-точно е вероятно да кажа, че да живея в Пловдив, е въпрос на съзнателен избор, но по отношение на „развитието“ нещата стоят по-различно, за щастие съм имала и алтернативни възможности.

Пловдив е градът, в който е преминало детството ми, „моите места“ са свързани с тези ранни години, а пространствата на детството, според теорията на Фройд, имат митичен характер, така че съм склонна да ги отнеса към категорията на несподелимите неща, твърде субективно и интимно е. В последните години се налага оптимистичната тенденция на (за момента) мощно развиващия се и нарастващ град, която обаче по-скоро ме плаши. Пловдив обаче е само частен случай на един значително по-общ, по-решаващ и за съжаление неумолим процес. Нека си помислим какво става с Европа в резултат на новото „велико преселение“.

Когато става дума за награди, трябва да направя известни уговорки. Естествено е, че се радвам на наградата, всички обичаме да получаваме похвали за постиженията си. Номинирана бях за награда „Пловдив“ от издателство „Летера“, на което дължа специална благодарност, защото книгата ми не е издадена от тях. Рядко се случва издателство да поощри чужда книга. Иначе, така и не разбрах с кого съм се конкурирала. Впрочем, получавам наградата „Пловдив“ за втори път, през вече далечната 1997 година бях удостоена с наградата „за цялостно творчество“, малко странно, защото поводът беше също конкретна книга.

По принцип имам резерви към всякакъв род конкурси или състезания, където няма ясни критерии. Ако става дума за атлетика, за плуване, за ски, където победителите се определят с помощта на метър или хронометър, добре, но иначе, дори в сферата на спортните състезания, винаги има място за субективизъм и произвол – вижте какво става в художествената гимнастика, а дори и при уж безпроблемни дисциплини вдигането на тежести (вдигнал бил въпросните килограми, задържал щангата, но някак ръката му била трепнала...) или футбола (нагледахме се в това Европейско първенство на измислени дузпи и червени картони).

Състезанията са се родили в Античността, в контекста на традиционалистичната култура, която предполага строги предписания за всякакъв род изяви, така че съпоставката между отделните постижения е била относително обективна, затова и по-лесна и по-адекватна. В епохата на модерността обаче, която е антитрадиционалистична, което означава, че водещ е императивът на оригиналността, сравненията са изначално компрометирани. Затова са всичките тези скандали, които съпровождат всевъзможни конкурси и награди от областта на изкуствата, дори и Нобеловата.

ОПИТАХ СЕ ДА ОСТАВЯ ИЗКУСТВОТО, НО ТО НЕ МЕ ОСТАВИ И СЕ ВЪРНАХ

*Пловдив е град, в който намираш някаква утеха,
а и живееш сред красота, която буквално те люлее*

Визитка

Александър Секулов е носител на 4 индивидуални награди „Пловдив“ и на 3 в творчески екип. Завършил е българска филология в ПУ „Паисий Хилендарски“. Работи като драматург на Драматичен театър – Пловдив. Автор е на пиесите: „Няма ток за електрическия стол“ (2015), „Дебелянов и ангелите“ (2018), „Одисей“ (2019), както и на драматизациите „Възвишение“ по романа на Милен Русков, „Вълци“ по „Трънски разкази“ на Петър Делчев, „Закуска в Тифани“ по Труман Капоти, „Коприна“ по Алесандро Барико, „Остан Бендер или критика на чистия разум“ по Платонов, Ерофеев, Илф и Петров. Автор е на превода и сценичния вариант на спектакъла „Калигула“ в Народен театър „Иван Вазов“. Два пъти носител на националната награда „Аскеер“ за съвременна драматургия за 2016 и 2019 години. Автор е на книгите със стихове „Седмо небе“ (1988), „Високо, над далечината“ (1997); „Карти и географии“ (2010); „Море на живите“ (2016); „Хроники и химни“ (2018). За книгата „Море на живите“ получава националните литературни награди „Перото“, „Николай Кънчев“, „Христо Фотев“, „Орфеев венец“. Автор е на романите „Колекционер на любовни изречения“, „Малката светица и портокалите“, „Господ слиза в Атина“, „Скитникът и синовете“.

Аз съм преди всичко болезнен читател – откакто се помня, чета много и не мога да си представя живота без книги около мен, при това – все повече книги. А като много малък покрай рециталите на баща ми (актьора Илия Секулов) по Йовков, по Елин Пелин, по есетата на Стефан Продев... съм чувал прекрасна българска реч и това много ми харесваше.

Започнах да пиша в четвърти-пети клас и си спомням, че тормозех майка ми непрекъснато да ѝ чета какво съм написал. Театърът също е с мен от малък и някак тези две изкуства си сменяха местата в моя живот по много особен начин. До осемнайстата си година, когато завърших Сценични кадри, аз се готвех да кандидатствам в НАТФИЗ, защото исках да стана режисьор. Само че в годината на моето дипломиране редът се промени и за да кандидатстваш режисура, вече се изискваше да имаш друго висше образование. Идеята беше с режисура да се занимават хора, които имат някакъв житейски опит и познания.

Така реших да кандидатствам българска филология и ме приеха бравурно – изкарах единствената шестица на момче, откакто съществува факултетът. Явно в някакъв исторически миг съм усвоил и запетайките, защото чак не можех да си представя, че не съм допуснал нито една грешка. И когато започнах да уча филология, си казах, че човек да се занимава с литература, е чудна работа.

Средата, в която попаднах, беше повече от възхитителна. Малко по-големи от нас бяха Албена Хранова и Мирела Иванова, в литературния клуб, ръководен от Добри Тонев, бяхме заедно с Антон Баев, Краси Димовски, Вальо Георгиев... Бяхме чудесно поколение. И тогава си казах: За какво ми е театърът, това значи да се занимаваш с още поне 30 души, а литературата е нещо, с което си сам. Може да прозвучи странно, но аз съм малко мизантроп и не обичам да съм заобиколен с много хора непрекъснато.

Но минаха доста години и един ден ми се обади директорът на театъра и ме попита искам ли да стана драматург. Даже бях забравил, че има такава длъжност, но приех и така театърът се върна в моя живот за сметка на литературата. Сега чакам нова смяна на местата – то е нещо като пясъчен часовник, в който литература и театър се обръщат.

Имаше период от 10-12 години в моя живот, в които не се занимавах с изкуство, беше въпрос на социално оцеляване. Бях 5-6 години журналист във в. „Марица“. В първите години правехме едно приложение, в което пишехме много и за изкуство, забавлявахме се и имахме чувството, че откриваме революционно нови неща. После журналистиката много се промени, политиката започна много да доминира и да хваща изданията за гушата. Напуснах и три години се занимавах с Ев-

ропейския месец на културата, което ми нанесе и психически травми – никога не съм бил обект на толкова безпричинна злост. Чух за себе си потресавачи неща. Оттам знам колко висока е цената на обществената работа. После опитах да се занимавам и с бизнес.

Опитах се да оставя изкуството, но то не ме остави и се върнах.

Никога не съм имал и идея да живея накъде извън Пловдив. Дори когато се разбра, че няма да мога да кандидатствам режисура, се зарадвах, че ще уча тук. Майка ми е гъркиня, една година живях в Солун и учих езика в тамошния университет и в същото време работех. Това беше през 1990 г., когато толкова много хора напуснаха България, но аз се върнах. Дори в София не съм искал да живея, а са ме канили. Няма да споменавам поканите, които съм отказвал, но те бяха толкова привлекателни, че много хора сигурно биха жертвали нещо ценно за такава възможност. Но аз не можех да напусна този изумителен европейски град с достатъчно ориенталски уют. Пловдив прилича на Солун и на всички средиземноморски градове, вече и като климат. До Бяло море по права линия сигурно няма и 150 км. Пловдив е град, в който намиращ някаква утеха, а и живееш сред красота, която буквално те люлее. Има тепета, има криви улички, изненадващи гледни точки, около ти и духът ти се радват и наистина усещането е, че някой те люлее.

Пловдив ми е съдба – баща ми е роден тук, аз съм роден тук, детето ми също. Впрочем аз практически не излизам от широкия център – животът ми е заключен между Сточна гара, Марица, стадион „Христо Ботев“ и Бунарджика, минава в това квадратче.

Отнасям се дружелюбно към промените в един град, защото обратното означава да си затворник на една непроходима носталгия. Не ми се вижда уместно да гледаме какъв е бил Пловдив преди 150 или 50 години. Но имам надеждата Пловдив да не стане много туристически град. Ще дам пример с Венеция, която е символ на туризма. Там, като чуеш тракането на колелцата на куфарчетата по каменните плочи, разбираш, че този влак мачка всичко. Истинската същност на един град е неговата пустота, празните улици и леко овехтелите фасади. Много харесвам градът да има някаква красива степен на упадък, да не е нито занемарено, нито лъскаво – да е истинско и уютно. Ако Пловдив стане прекалено лъскав и започнат да се стичат тълпи туристи от цял свят,

градът ще започне да живее за тях. А аз предпочитам Пловдив да живее за нас.

Имам няколко награди „Пловдив“, за които благодаря – номинирали са ме и съм ги получавал. Но не искам да говоря за това, страхувам се да не стана от хората, които се натрапват по някакъв начин. Затова и в последните години страна от публичния живот, театърът и книгите ми стигат.

АКАДЕМИЯ
ЗА МУЗИКАЛНО, ТАНЦОВО И
ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО
„ПРОФ. АСЕН ДИАМАНДИЕВ“
ПЛОВДИВ

ЕВРОПЕЙСКА
НОЩ НА УЧЕНИТЕ
2021

a
rt academy
plovdiv
.com